

Noves citacions del gènere *Lomechusa* Gravenhorst, 1806 (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae) per Barcelona i Osca, península Ibèrica

Amador Viñolas
Glòria Masó

Museu de Ciències Naturals (Zoologia). Passeig Picasso, s/n. 08003 Barcelona

Manuscrit rebut l'agost de 2008

Resum

Amb l'estudi del material dipositat en el Museu de Ciències Naturals de Barcelona i el recol·lectat per X. Espadaler, del gènere *Lomechusa* (Gravenhorst, 1806), es poden fer una sèrie de noves citacions, d'Osca i de Barcelona, d'aquests interessants coleòpters, com a continuació de la primera nota sobre la *L. emarginata* (Paykull, 1789) i els seus hostes (Viñolas *et al.*, 2008).

Paraules clau: Coleoptera, Staphylinidae, Aleocharinae, noves citacions, península Ibèrica.

Abstract: *New records of the genus Lomechusa Gravenhorst, 1806 (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae) in Barcelona and Osca provinces, Iberian Peninsula.*

With the study material deposited's in the Natural History Museum of Barcelona and the material collected by X. Espadaler, of the genus *Lomechusa* Gravenhorst, 1806, the series of new records can be made, in Osca and Barcelona provinces, of these interesting coleopterons. It is the continuation of the first note about the *L. emarginata* (Paykull, 1789) and their hosts (Viñolas *et al.*, 2008).

Keyword: Coleoptera, Staphylinidae, Aleocharinae, new records, Iberian Peninsula.

Introducció

Aquesta aportació és la continuació del primer estudi sobre el gènere *Lomechusa* Gravenhorst, 1806, (Viñolas *et al.*, 2008), en el qual es tractaven aspectes sobre el nou hoste de *L. emarginata* (Paykull, 1789), el Formicidae, *Myrmica spinosior* Santschi, i la seva localització a Catalunya, així com l'estudi de la seva interrelació amb nius instal·lats al laboratori de la Unitat d'Ecologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

S'han continuat estudiant els exemplars capturats per X. Espadaler i el grup Associació Ibèrica de Mirmecologia (AIM) i uns altres exemplars dipositats en les col·leccions del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

S'ha pogut confirmar la presència de les quatre espècies conegudes de la península Ibèrica per a Aragó i Catalunya, i també ha permès poder mencionar un nou hoste per a una d'elles. S'indica la distribució de cada una de les espècies en l'àmbit peninsular (Figura 5), així com un breu comentari sobre els hosts.

Material i mètodes

Les citacions sobre el gènere *Lomechusa* no acostumen a ser molt nombroses, degut al seu hàbitat i a la seva forma de vida. Pel fet de viure com a hosts de Formicidae es localitzen, normalment en la península Ibèrica, en l'interior dels nius de *Formica* i *Myrmica*, accidentalment en la part externa. No són atrets per parany amb atraients, com succeeix amb altres espècies d'Aleocharinae, i només coneixem el cas d'un exemplar atret amb trampa de llum UV en el paratge natural de l'Albera (província de Girona), espècimen actualment pendent d'estudi. Gairebé tots els exemplars relacionats han sigut capturats en l'estudi dels nius de la formiga hoste.

Els exemplars s'han determinat utilitzant les claus específiques del treball de Hlaváč (2005), tant per la seva morfologia externa com també per la preparació i estudi de l'edeagus masculí i de l'espermateca femenina.

Les espècies s'han fotografiat amb una màquina digital Canon 1D, amb tubs d'extensió i un objectiu de 50 mm invertit. La il·luminació s'ha fet mitjançant leds d'alta potència (5 W), exempts totalment de raigs ultravioletes i amb una temperatura de color (graus Kelvin) molt elevada. Les imatges obtingudes s'han tractat posteriorment amb l'ordinador.

Resultats: relació d'espècies

Lomechusa emarginata (Paykull, 1789) (Figura 1)

4 ex.: 2 ex., "Barranco de Atarés, Jaca (HU) / + *Myrmica scabrinodis* NYLANDER / 28-IX-78" "87-3543 / MZB" "*Lomechusa emarginata* / (Paykull) / A. Viñolas det."; 2 ex., "Barranco de Atarés, Jaca (HU) / + *Myrmica scabrinodis* NYLANDER / 28-IX-78" "87-3544 / MZB" "*Lomechusa emarginata* / (Paykull) / A. Viñolas det.".

Segons la revisió de Hlaváč (2005), que divideix el gènere en grups d'espècies, *L. emarginata* forma el grup definit pels angles posteriors del pronot aguts i sortints cap enrere. Amb sis espècies, totes menys la present, pròpies del continent asiàtic (Viñolas et al., 2008).

Lomechusa emarginata és una espècie d'àmplia distribució, eurosiberiana, coneguda a la península Ibèrica, de les províncies Madrid i de Segòvia (Gamarra & Outerelo, 2005), d'Osca (Jaca) i de Lleida (Cava, serra de Cadí) (Viñolas et al., 2008).

Desconeixem els hosts dels exemplars de les províncies de Madrid i de Segòvia, i són *Myrmica scabrinodis* Nylander el de Jaca i *Myrmica spinosior* Santschi el de la localitat de Cava.

Lomechusa paradoxa Gravenhorst, 1806: 180 (Fig. 2).

1 ex., “Barranco de Atarés / Jaca (Osca) / 28-IX-78” “87-5838 / MZB” “*Lomechusa* / *paradoxa* / Gravenhorst / A. Viñolas det.”.

Aquesta espècie conforma el segon grup d'espècies del gènere. Definit pels angles posteriors del pronot gens sortints cap enrere i la base, amb el lòbul mitjà normal, poc o gens escotada al costat dels angles. L'espècie està definida dins del grup pels caràcters següents: els tergites abdominals III i IV amb quatre macrosetes; els tergites V, VI i la base del VII enfosquits; les antenes amb el tercer artell 1,5 vegades més llarg que el segon; i per l'estructura de l'edeagus i de l'espermateca.

Espècie àmpliament distribuïda per Europa i el Caucas (Hlaváč, 2005), citada per primera vegada de la península Ibèrica per Gamarra & Outerelo (2005), concretament de la província de Soria, i és la localitat de Jaca aquí aportada la segona de la Península.

Desconeixem l'hoste de la citació de Sòri; l'exemplar del Barranc d'Atarés (Jaca) s'ha localitzat en un niu de *Myrmica scabrinodis* Nylander.

Lomechusa bifoveolata Brisout de Barneville, 1860: 345 (Fig. 3).

2 ex., “HISPANIA / Moya 12-4-65 / Barcelona / J. Vives leg.” “*Atemeles bifoveolatus*” “87-3545 / MZB” “*Lomechusa* / *bifoveolata* / Brisout de Barneville / A. Viñolas det.”.

Espècie caracteritzada per la seva mida petita, pels tergites abdominals III i IV sense macrosetes, per les antenes amb el tercer artell 1,55 vegades més llarg que el segon, pel seu pronot i per l'estructura de l'edeagus i de l'espermateca.

Espècie coneguda només de la península Ibèrica i del sud de França. Hlaváč (2005) la cita de Tossa de Mar (província de Girona), Gamarra & Outerelo (2005) la citen del nord de Portugal i d'Andalusia (províncies de Sevilla, Granada) i ha estat localitzada ara a Moià (Bages), a Barcelona.

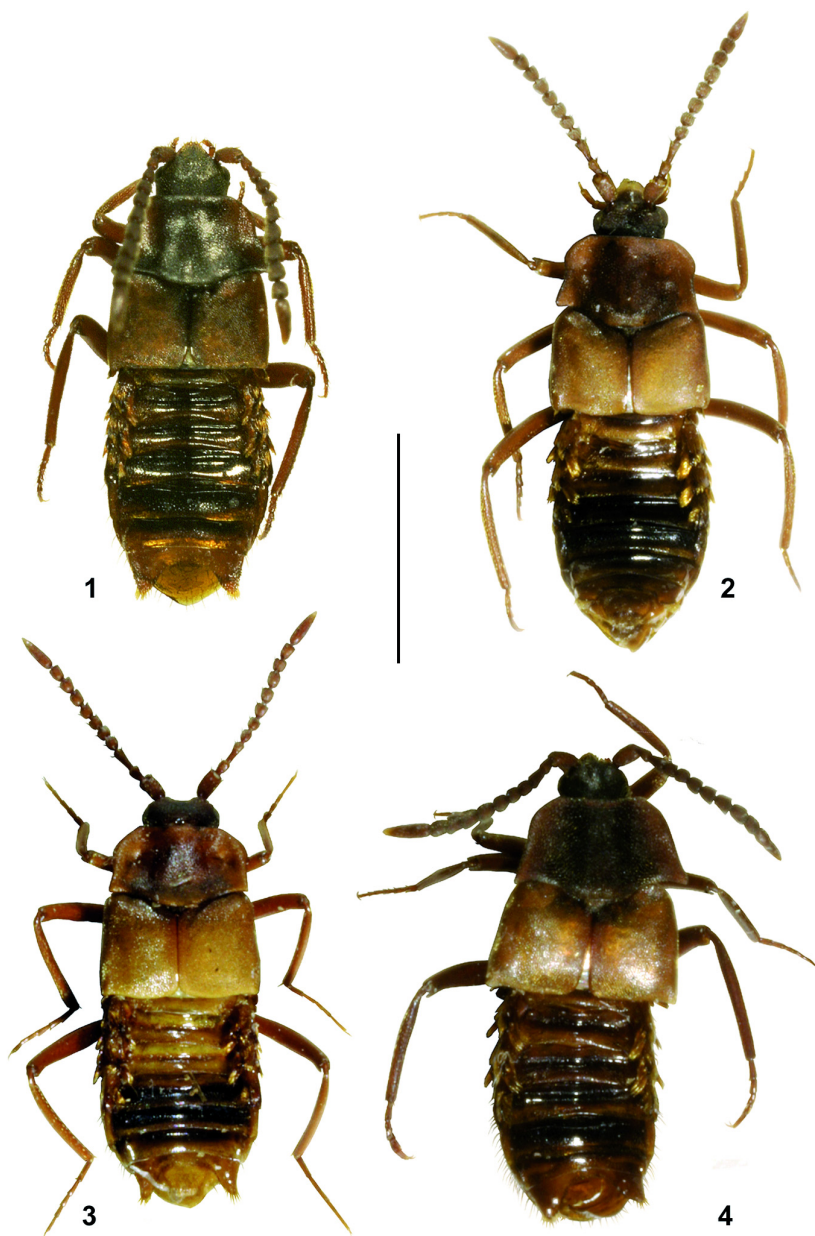
Desconeixem els hosts de totes les citacions, encara que Hlaváč (2005) indica que es troba en nius de formigues del gènere *Lasius*.

Lomechusa pubicollis Brisout de Barneville, 1860: 346 (Fig. 4).

2 ex.: 1 ex., “*Myrmica spinosior* Santschi / Espadaler det. 2007 / 28-10-1978 / Boalar de Jaca (HU) 775 m / 42°33'17"N 0°37'50"W” “*Lomechusa* / *pubicollis* / Brisout / A. Viñolas det.” “col. AVS”; 1 ex., “Boalar de Jaca / Osca 775 m / 28-10-1978 / X. Espadaler leg.” “*Lomechusa* / *pubicollis* / Brisout / A. Viñolas det.” “col. AVS”.

Està definida dins del grup pels caràcters següents: els tergites abdominals III i IV amb cinc macrosetes; la puntuació del pronot doble i visible en el disc; i per l'estructura de l'edeagus i de l'espermateca.

Coneguda de gran part d'Europa, citada en la península Ibèrica per Gamarra & Outerelo (2005) de les províncies de Lugo i de Valladolid, àrea que amb les nostres dades queda ampliada a Osca (Jaca).

Figures 1-4. Habitus de: 1) *Lomechusa emarginata* (Paykull, 1789), del Parc Natural del Cadí-Moixeró. 2) *L. paradoxa* Gravenhorst, 1806, del barranc d'Atarés, Osca. 3) *L. bifoveolata* Brisout de Barneville, 1860, de Moià, Barcelona. 4) *L. pubicollis* Brisout de Barneville, 1860, de Boalar de Jaca, Osca. Escala = 2 mm.

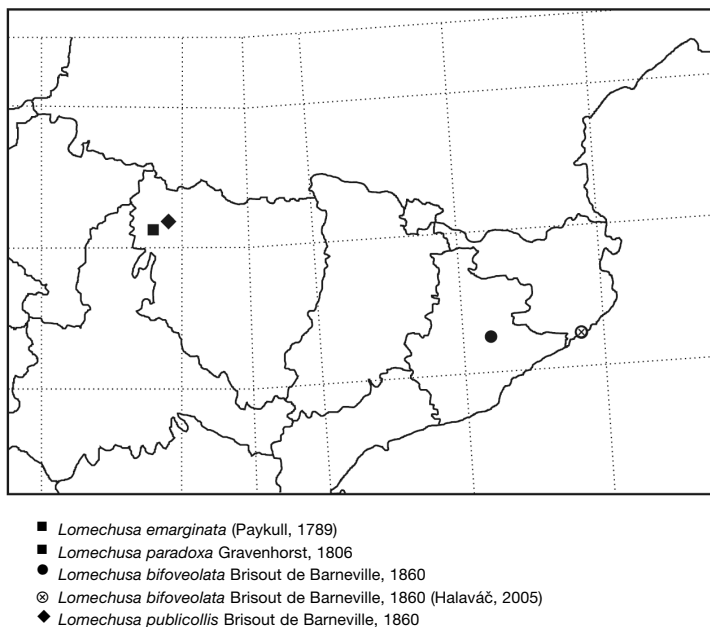

Figura 5. Plànol amb la localització de les noves citacions.

També es pot indicar com a nou hoste d'hivern, en la península Ibèrica, a *Myrmica spinosior* Santschi, 1831, que se suma a les moltes espècies del gènere *Myrmica* conegudes fins ara com a hostes d'aquesta espècie a Europa i al Caucas (Hlaváč, 2005). De la resta de citacions de la península Ibèrica desconeixem l'hoste.

Agraïments

Agraïm al Museu de Ciències Naturals de Barcelona les facilitats ofertes per estudiar les seves col·leccions; a Xavier Espadaler, la sessió per estudiar els exemplars del gènere, recol·lectats en les seves campanyes entomològiques realitzades pel Pirineu d'Osca, i a Fede García, les consultes fetes sobre els Formicidae hosts.

Referències

- Brisout de Barneville, C. 1860. Descriptions de quelques Coléoptères nouveaux propres à la faune française et spécialement aux environs de Paris. Ann. Soc. Entomol. France 8(3): 339-350.
- De la Fuente, J. M. 1923. Catálogo sistemático-geográfico de los coleópteros observados en la Península Ibérica, Pirineos propiamente dichos y Baleares. Bol. Soc. Entomol. España, VI (8-9): 118-133.

- Gamarra, P.; Outerele, R. 2005. Catálogo iberoibalear de los Aleocharinae (Coleoptera: Staphylinidae). Bol. Soc. Entomol. Aragonesa 37: 1-81.
- Gravenhorst, J. L. C. 1806. Monographia Coleopterorum Micropterorum. H. Dieterich, Göttingae. xvi + 248 p. + 1 pl.
- Hlaváč, P. 2005. Revisión of the Myrmecophilous Genus *Lomechusa* (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae). Sociobiology 46 (2): 203-250.
- Paykull, G. 1789. Monographia Staphylinorum Sveciae. J. Edman. Uppsala. 8 + 81 p.
- Viñolas, A; Espadaler, X.; García, F.; Roig, R. 2008. *Lomechusa emarginata* (Paykull, 1789) (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae), nueva para Cataluña, en nido de *Myrmica spinosior* Santschi, 1931 (Hymenoptera: Formicidae). Heteropterus 8 (2): 207-210.